



## Gilde Nieuws, editie mei 2019

### Themanummer over de Slag bij de Grebbeberg en WO II

Een themanummer om meerdere redenen

- Ieder jaar is het in de maanden mei en juni topdrukte voor onze gidsen, die schoolklassen rondleiden over het Militair Ereveld Grebbeberg en door het bos wandelen naar de Frontlijn met kazematten en de Stoplijn met het herstelde loopgraaf.
- Op 2<sup>e</sup> pinksterdag is er bij het Herdenkingsmonument van het 8<sup>e</sup> Regiment Infanterie de jaarlijkse herdenking van gesneuvelden van het 8 R.I. Tijdens deze herdenking worden alle namen op het monument hardop genoemd (het Dodenappèl) en wordt de herdenkingsklok geluid. Voor de tweede keer na de Nationale Herdenking op 4 mei.
- Volgend jaar wordt in alle steden in Nederland 75 jaar bevrijding gevierd.
- Jaarlijks vinden er nog steeds 4 tot 5 herbegravenissen plaats op het Ereveld.

Kortom, WO II en de Slag om de Grebbeberg leven nog volop.

Ton Dijkstra is voor het Cunera Gilde de contactpersoon voor de Oorlogsgravenstichting. Ton verdiepte zich in de vermissing van Bartus van der Wal en schreef onlangs over hem in de Gelderlander en RBC. Dit artikel leidde tot persoonlijk contact met nabestaanden van Bartus in Ochten. Met aanvullende informatie en foto's.

Tijdens de rondleidingen proberen onze gidsen zo veel mogelijk gesneuvelde soldaten een gezicht te geven door het vertellen van individuele verhalen. In deze editie enkele nieuwe verhalen met de gezichten erbij, geschreven door Ton Dijkstra. Gidsen kunnen de foto's bij Ton opvragen en gebruiken bij rondleidingen.

Willy Hoorn

## Wie en waar is Bartus van de Wal?



Op het Militair Ereveld op de Grebbeberg liggen naast elkaar in rij 8 drie grafstenen met het opschrift "In Memoriam". Op de grafstenen staan de volgende namen: Bartus van de Wal, Gerrit Jan de Man en Adrianus van Hal. Ze behoren alle drie tot het 8<sup>e</sup> Regiment Infanterie dat de taak had de Grebbeberg te verdedigen. Het zijn bijzondere 'graven', want er liggen geen stoffelijke resten in. Alle drie de militairen zijn vermist tijdens de Slag om de Grebbeberg. Er is niets van hen teruggevonden.



Elke gids komt tijdens zijn rondleiding langs deze grafstenen en vertelt dan het verhaal van Bartus van de Wal uit Ochten: *De moeder van Bartus kon de dood van haar zoon niet verkroppen. Totdat ze zelf sterft, zet ze als ze de tafel dekt, nog iedere avond een bord voor hem klaar. De deur van het ouderlijk huis gaat nooit meer op slot. En als er in de herfst een varken wordt geslacht wordt een ham voor Bartus bewaard.*

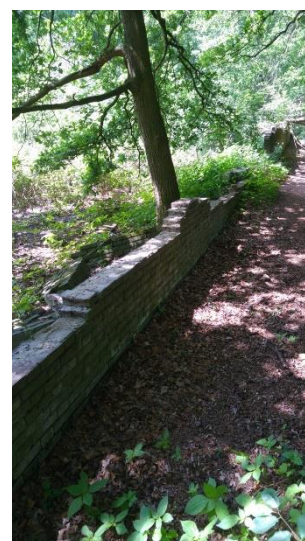
Maar wat weten we nog meer? Bartus behoorde tot de eerste compagnie, tweede bataljon van 8 RI. De commandant van dit bataljon was majoor Jacometti. Voor de verdediging van de brug over de Greb en de sluis was een speciale eenheid samengesteld uit alle drie de bataljons van 8 RI. Sergeant Adrianus van Hal, die ook vermist is, was de commandant van deze eenheid.

Het bewakingsdetachement ( 16 militairen) was ingekwartierd in de dependance van hotel "de Grebbe" aan de zuidzijde van de weg Rhenen-Wageningen. (fam de Ridder) Op korte afstand van de brug waren voor dit detachement drie loopgraven in aanleg, maar die waren op 10 mei nog niet voltooid en zijn door het detachement ook niet gebruikt.

Op de avond van 10 mei liet de Nederlandse genie de brug springen. Het detachement heeft in de nacht van 10 op 11 mei de wacht aan de Greb gehouden. Op bevel van sgt. Van Hal groef men een schuilplaats op ongeveer 200m van de brug op de berg. Dat was dichtbij een ommuurde kwekerij. *(De stenen muurtjes zijn nog steeds te zien)*

De schuilplaats was ongeveer 3 bij 2 meter groot en 1,5 meter diep. Ze werd afgedekt met palen, staldeuren met daarop het zand uit de gegraven kuil, De opening was zo groot, dat een militair zonder uitrusting er in en uit kon klimmen. Dus bepaald geen kazemat! In de schuilplaats waren wat matrassen en dekens, maar geen voedsel en als drinken een paar flessen wijn, die men uit het verlaten hotel 'de Grebbe' had gehaald. Het hele detachement van 16 man is de schuilplaats ingegaan.

Tegen het middaguur op Pinksterzondag 12 mei kwam er een Duitser langs, die de geweren bovenop de schuilplaats heeft vernield en enkele schoten in de schuilplaats heeft gelost. Daarbij zijn geen doden gevallen. Aan het eind van de middag kwamen meer Duitsers voorbij, die handgranaten in de schuilplaats gooiden. De Nederlanders hadden al besloten zich over te geven en paar waren bezig uit de schuilplaats te klimmen. Bij deze actie zijn drie Nederlanders in de schuilplaats gedood. Een paar soldaten slaagden er in de schuilplaats te verlaten, maar werden door Duits vuur dodelijk getroffen. **Naar alle waarschijnlijkheid zijn**



**zowel sgt. Van Hal als Bartus van de Wal op dat moment ( 12 mei) gesneuveld.**

Er waren nog 7 soldaten van het detachement in de schuilplaats over, die zich dood hielden. Zij zijn pas op 15 mei gevangen genomen.

De negen gesneuvelde militairen, waaronder sgt. Van Hal en Bartus van de Wal zijn op het pas geopende kerkhof begraven. Dat gebeurde in massagraven van 50 militairen. Sgt. Van Hal en Bartus van de Wal zijn waarschijnlijk als nummer 13 en 18 als onbekende in massagraf 6 begraven.

Na de oorlog zijn de massagraven geopend en hebben de militairen een eigen graf gekregen. Waarschijnlijk zijn de overblijfselen van de twee onbekende militairen (sgt, Van Hal en Bartus van de Wal) toen vermengd met de overblijfselen van andere gesneuvelde militairen,

*Deze informatie komt uit een rapport van het Sectie Id Algemeen Informatiebureau van Landmacht, opgemaakt 13 juni 1941.*



Bartus is niet helemaal vergeten. Er is een straat in Ochten naar hem vernoemd en er is een ‘in memoriam’-graf. Deze ‘in memoriam’-graven zouden door de Oorlogsgravenstichting geruimd worden toen op het Ereveld in 2005 er een speciaal gedenkteken werd onthuld voor alle in Nederland vermiste militairen. Daar staat ook de naam van Bartus op. Het verdwijnen van de grafstenen stuitte op verzet van de nabestaanden, zij wilden een plek houden om te kunnen rouwen. De Oorlogsgravenstichting heeft nu toegezegd dat de grafstenen tot 2028 er zullen blijven. Bij de rondleidingen op het Ereveld probeer ik zoveel mogelijk bij mijn verhalen een foto van de gesneuvelde te laten zien. Geef een graf een gezicht! Dat maakt bij de kinderen veel meer indruk. Er was helaas geen foto van Bartus. De journalist Harold Schuil van het dagblad De Gelderlander heeft toen een artikel gewijd aan de ‘in memoriam’-graven. Daar kwam heel snel een reactie op van een familielid van Bartus. Er hing bij haar een foto aan de muur van ‘ome Bart’!

De foto van Bartus is ook voor de andere gidsen verkrijgbaar. Geef bij je verhaal **Bartus van de Wal** een gezicht!

Ton Dijkstra

## Een laatste groet, een voorgoed vaarwel

Tijdens ons bezoek aan het Fries museum in Leeuwarden voor de Escher tentoonstelling maakte ik van de gelegenheid gebruik om ook naar het Fries Verzetsmuseum te gaan. Daar werd mijn aandacht getrokken door een foto van een jonge militair, *Paulus Zijlstra*, geboren op 2 mei 1920 te IJsbrechtum en gesneuveld op 13 mei 1940 te Rhenen. Begraven op het Militair Ereveld op de Grebbeberg. Bij nader onderzoek bleek er een bijzonder verhaal achter deze foto te zitten.



Paulus Zijlstra behoort tot de 2<sup>e</sup> Compagnie – 1<sup>e</sup> Bataljon – 46 Regiment Infanterie. (2-1-46 RI). Hij is pas in militaire dienst en eigenlijk als rekrut toegevoegd aan deze eenheid van lichte 1930-1932. Zijn collega's waren daarom een stuk ouder, soms wel 14 jaar. 46 RI was belast met de verdediging van het noordelijk deel van de Betuwstelling. De Betuwstelling sloot aan op de Grebbelinie.

Paulus Zijlstra (Wymbritseradiel) was met nog vier andere Friezen: Sipke Soodsma (Wommels), Kobus Westra (Hardegarijp), Rinke v.d. Wal (Haulerwijk) en De Vries (Oldeberkoop) ingekwartierd bij boer Blijderveen in Inge.

*Op de foto de versierde dienstkist van Paulus. Wel iets anders dan de latere plunjebaal.*



In de avond van 12 mei dreigt op korte termijn de definitieve instorting van de verdediging op de Grebbeberg. Dit dwingt de Generale Staf tot drastische maatregelen. Er wordt opdracht gegeven tot een grote tegenaanval vanuit Achterberg richting de Laarsenberg. Ter ondersteuning worden troepen aan de verdediging van de Betuwe onttrokken om de Grebbeberg af te grendelen. Beschermd door het duister sluipen in

de nacht van 12 op 13 mei soldaten van het eerste bataljon van 46 RI de spoorbrug bij Rhenen over. De groep van Paulus Zijlstra onder leiding van groepscommandant sgt. Louis Povel betrok posities in een voorbereide grendelstelling evenwijdig aan de spoorlijn. In de huidige situatie is dat de Spoorbaanweg tussen de hoek Roghairweg en de huidige Simon Stevinweg. Er waren daar toen nog nauwelijks huizen.

*Zie kaartje. De grendelstelling van Paulus Zijlstra is groen gearceerd.)*



Op 13 mei is de ontknoping van de Slag om de Grebbeberg. De tegenaanval loopt in de ochtenduren vast en tegelijkertijd wordt de stoplijn op diverse plaatsen doorbroken. De apocalyps begint rond één uur als Duitse duikbommenwerpers (Stuka's) de tegenaanval met bommen en boordwapens onder vuur nemen. Ook de grendelstelling van Paulus wordt om half twee aangevallen. Met hun angstaanjagende sirenes en ratelende boordwapens duiken de Stuka's op de stelling af. De sectie van Paulus krijgt een voltreffer; de loopgraaf en de schuilnissen storten in. Een tiental soldaten, waaronder Paulus, sneuvelt. De overlevenden, waaronder sgt. Louis Povel, trekken zich terug richting de begraafplaats aan de Achterbergse straatweg. De ontredde in dit gedeelte van de grendelstelling mag blijken uit het feit dat twee dagen later nog een Nederlandse soldaat levend uit de puinhopen werd gehaald.

*De overblijfselen van de stelling, die door de sectie van sgt. Povel werd betrokken. Op de achtergrond zijn twee huizen te zien, die nu nog bestaan. Spoorbaanweg 37 en 39.*



Het lichaam van Paulus wordt niet gevonden. Op 1 juni gaat de compagniescommandant, J. Knippenberg, met enkele soldaten terug naar de loopgraaf, die op diverse plaatsen helemaal was ingestort, in de hoop nog vermisten terug te vinden. Men vindt inderdaad het zwaar verminkte lichaam van Paulus in stukken terug. Een ingedeukte helm waar de schedel met het haar nog inzat.

Sgt. Louis Povel gaat met zijn vrouw Lilo na de wapenstilstand ook naar de plek waar de bom was ingeslagen. Ze vinden daar nog een groot stuk van de noodlottige bom. Sgt. Povel heeft op deze scherf de namen van de zeven gesneuvelde soldaten van zijn groep geschilderd.



*De scherf met daarop de namen. Paulus Zijlstra is de derde van onder.*

Op 14 januari 1954 wordt bij het verrichten van grondwerk voor woningbouwwerkzaamheden op de plek van de grendelstelling door de heer C. du Pré een portemonnee gevonden. De beurs was aangetast door het vocht en er zat een gat in. In de beurs zaten twee zilveren rijksdaalders, twee zilveren guldens, een halve gulden en een dubbeltje. Ook zat er een groot aantal papiersnipperen in, die afkomstig bleken te zijn van een postwissel. De heer Du Pré plakte de snippers aan elkaars, waardoor er vaag een naam leesbaar werd: Zijlstra. Ook een adres in Sneek. De vinder schreef een brief naar het adres en kreeg in het antwoord te horen dat de portemonnee afkomstig was van een zoon van de familie, Paulus Zijlstra, die gesneuveld was tijdens de gevechten in Rhenen tijdens de meidagen in 1940.

De vader van Paulus kreeg de beurs en na zijn overlijden ging de beurs naar de zuster van Paulus, mevrouw Posthuma. Zij gaf de dienstmaat van Paulus, Kobus Westra, als herinnering een rijksdaalder en een gulden en de toezegging dat hij de beurs en het overige geld te zijner tijd ook zal krijgen. Kobus was daar buitengewoon mee ingenomen. De emotionele waarde van dit geschenk valt "in geld niét te betalen!"

*Bronnen:*

*Fries Verzetsmuseum - Hans Groeneweg, De Slag om de Grebbeberg - Berend Vinke, Stichting De Greb - Hans Brons, Michiel Teunisse en Rutger Bol, Oorlogsgravenstichting, familie sergeant Povel.*

Ton Dijkstra

### **Wouter Keijman geb. 23-2-1916 Rhenen overl. 10-5-1940 Broekhuizen (Maas)**

Tot voor kort was bij de gidsen van het Cuneragilde niet meer bekend dan dat er één inwoner uit Rhenen was begraven op het Ereveld: Jan de Ridder uit Achterberg. Hij is gesneuveld in Zeeland.

Een tweede Rhenenaar is begraven op het Militair Ereveld. In het RBC van week 21 stond artikel van Piet Hovestad van de HVOR. Hierin is te lezen dat dienstplichtig soldaat Wouter Keijman, woonachtig Vreewijkplein 21 te Rhenen op 10 mei 1940 gesneuveld is bij gevechten aan de Maas.





In mei 2014 is Wouter herbegraven van de algemene begraafplaats aan de Achterbergsestraatweg naar het Militair Ereveld. Hij ligt in **rij 14, graf 23**.

Wouter behoorde tot het 26<sup>e</sup> Regiment Infanterie (**3-II-26 RI**) en moest bij het Limburgse Broekhuizen de Maas verdedigen. Broekhuizen ligt in de buurt van Venlo.

In de vroege ochtend van 10 mei 1940 zagen hij en zijn kameraden zich geconfronteerd met de Duitse inval. Met zijn dienstmaten Antoon Brands en Arnold Willems zat Wouter in een mitrailleurkazemat die de Maas bestreek. In rubberboten staken Duitse infanteristen de rivier over. Na felle tegenstand slaagden de Duitsers erin iets zuidelijker, bij Arcen, de andere oever te bereiken en de verdediging onverhoeds in de rug aan te vallen.

Antitankgeschut en mortieren bestookten vervolgens Wouters positie, maar van opgeven was beslist geen sprake. Een pantserdoorborende granaat vloog begin van de middag door de kazematdeur en doodde de bemanning. Op foto's is te zien hoe de gietstalen koepel besproeid is met scherf- en kogelinslagen. De drie werden dood in elkaars armen gevonden. De mitrailleurloop was door opengebarsten. In de laatste munitietrommel zaten nog maar die patronen.

*Deze informatie is gehaald uit het artikel van Marco Diepeveen in de RBC van week 21*

Ton Dijkstra

## De vierde vermiste op de Grebbeberg.

Tot mijn verbazing kreeg ik zeer recent van dé expert over de Slag op Grebbeberg, Michiel Teunissen, te horen dat er nog een vierde vermiste op de Grebbeberg is. **Gerardus Theodorus Rensen**.

25-7-1914 Bommel

12-5-1940 ?? Grebbeberg

2-1-8 RI

Zijn naam staat vermeld op het in april 2005 onthulde monument ter nagedachtenis van de gevallen in de meidagen van 1940 waarvan geen graflocatie aanwijsbaar is. Dit monument is gesitueerd achter op de Militaire Erebegraafplaats op de Grebbeberg.



2-I-8.RI (res kapt Collette) was verantwoordelijk voor de verdediging van de frontlijn noord van de sluis, inclusief het meest noordelijke segment van het Hoornwerk. De 1e Sectie (res 1e lt Slager) lag in de frontlijn ten noordoosten van Heimerstein. De 2e Sectie (res 1e lt Timmermans) daaronder tussen Heimerstein en het Hoornwerk. **De 3e Sectie (res vdg De Ridder) lag in het meest noordelijk segment van het Hoornwerk met S-13 en S-14 als verbunkerde kazematten en P.11 (met PAG) voor het bestrijken van de straatweg.** De 4e sectie (SMI Pas) lag op de oostzijde van de Grebbeberg deels langs de Grebbeweg, diagonaal opgerekt tot aan de Heimersteinse laan bij S-17.

Betrokkene behoorde tot de **3e Sectie**, die het noordelijk segment van het Hoornwerk bezette.

Er zijn twee versies van Rensen zijn mogelijk sneuvelen. De eerste versie, gesteund op verklaringen van enkele militairen van de 3e Sectie, is dat bij het terugtrekken van het Hoornwerk in de ochtend van 12 mei, een soldaat te water raakte en in de Grift verdronken is. Dat zou Rensen moeten zijn geweest. De andere versie, van het Rode Kruis / Sellies, is dat - nadat de 3e Sectie zich bij de 2e en 1e aangesloten had nabij Heimerstein - vanuit Heimerstein met enkele manschappen in NW richting werd teruggetrokken richting tussenverdediging en Duits vuur (tenminste) vier van deze mannen doodde. Rensen zou daar niet toe behoord hebben, maar veilig zijn weggekomen. Een curieuze bevinding, die zonder sneuvelhypothese nogal loos lijkt.

Waarschijnlijk ligt Rensen samen met een andere gesneuvelde onder één grafsteen. Michiel Teunisse komt tot de volgende, onderbouwde analyse.

Toen de 3<sup>e</sup> sectie vanuit zijn stelling in het Hoornwerk moest terugtrekken waren er twee mogelijkheden.

1. Via balken bij de opgeblazen brug de Grift oversteken. Deze oversteek lag wel onder Duits vuur.
2. Of met een vlotje ongeveer 100 meter van de brug de Grift oversteken.

Soldaat Rensen koos voor het laatste. Het was een gammel vlotje waar eigenlijk maar twee soldaten op konden. Samen met drie andere soldaten is Rensen op het vlot gegaan, maar midden op de Grift kantelde het vlot. Hiervan was vaandrig De Ridder getuige. Rensen kon niet zwemmen en verdrong mede doordat hij zijn complete uitrusting nog aan had. De andere drie soldaten hebben de overkant bereikt en zijn naar andere stellingen in het noorden getrokken. Door de chaos heeft niemand gemerkt dat Rensen vermist was.

Op 18 mei werd de sluis weer wat geopend door wachtmeester Bologne en begon het water wat van zuid naar noord te stromen. Rensen lag dus al zes dagen in het water en zijn lichaam was opgezwollen. Het lichaam is toen gaan drijven en is bij een sluis in aanbouw bij het Kruiponder blijven hangen. Diezelfde dag ontdekte een lokale boer het lichaam, die de bergingsdienst op de Grebbeberg waarschuwde. De bergers hebben het lichaam snel geborgen omdat het lichaam in verre staat van ontbinding was. Het lichaam is zonder onderzoek naar het kerkhof in aanleg op de Grebbeberg gebracht en met spoed in een wat dieper gegraven graf gelegd.

Door verschillende oorzaken is bij het voortzetten van de begrafenissen het lichaam van Rensen vergeten en is er een andere gesneuvelde bovenop begraven. Het is bekend in welk graf Rensen waarschijnlijk ligt.

Soldaat Rensen heeft geen "in memoriam" steen gekregen als enige vermiste omdat toen het in de vijftiger jaren op voordracht van de vereniging 8 RI deze stenen er wel kwamen niet meer bekend was dat Rensen ook vermist was.

Rensen zou te identificeren moeten zijn, want hij had dag en nacht en onder de douche zijn herkenningsplaatje om en had aan elke hand een zesde vinger (pink).

Ton Dijkstra



## Oud naamplaatje militairen



Het Nederlands leger kende voor WO II een ander naamplaatje dan na WO II. Het huidige naamplaatje is afgeleid van het Amerikaanse leger. Het oude plaatje had geen metalen ketting, maar een koordje. Dat koordje werd steeds zwakker door transpiratie of door het onder de douche aan te houden (sold. Rensen). Vaak brak het en werd het verloren of het werd ergens in het uniform gestopt. Gevolg dat niet iedere Nederlandse militair dat naamplaatje om zijn nek had. Ook had men nog een soort militair paspoort / zakboekje maar ook dat werd bijvoorbeeld regen etc slecht van kwaliteit.

## Kazemat S 17, het “stekelvarken”.

Op 7 mei had de W. Teelinckschool uit Achterberg de primeur. De kinderen konden voor de eerste keer de kazemat S 17 binnen gaan. Tot die tijd was de kazemat afgesloten door een groot hangslot. Daarna zijn er ook andere groepen de kazemat binnen gegaan. De reacties zijn enthousiast: cool, gaaf, vet!!!

De kazemat S17 ligt in de zogenaamde frontlijn, aan de Heimersteinse laan. We konden de kazemat binnen doordat Hans Brons van Stichting De Greb bereidwillig de sleutel aan ondergetekende beschikbaar had gesteld. Daarmee was nog niet alles geregeld, want de stalen toegangsdeur ging heel moeilijk open en moest eerst gesmeerd worden. Ook de drainage is aangepast, zodat de kazemat ook na regen droog blijft.



Wat is de geschiedenis van kazemat S 17?

In de eerste plaats hebben dit soort kazematten de bijnaam “stekelvarken” omdat er aan de buitenkant veel bouten uitsteken. Van de kazemat liepen loopgraven naar achteren. De zigzag profielen van deze loopgraven zijn nog duidelijk in het bos te zien.

De commandant van de S 17 was sergeant Th. de Kok. In de kazemat stonde twee zware mitrailleurs die door drie schietgaten konden schieten. De schootrichting is noord / noordoost. De mitrailleurs zijn pas op 12 mei (Eerste Pinksterdag), rond het middaguur voor het eerst in actie gekomen. Al snel kreeg men door dat er ook vanuit de achterzijde (richting Ouwehand) door de Duitsers gevuld werd. De Duitsers waren aan de zuidzijde van de Grebbeberg doorgebroken en maakten een omtrekkende beweging over wat nu het Ereveld is richting de kazematten S 17 en S 15.

Hier volgt het relaas van het laatste gevecht door sgt. De Kok:

*Onze mitrailleurs omdraaien ging niet en de enkele geweer- en karabijnschutter, die tegen de borstwering stond opgesteld was daar tegenover machteloos en de vuurkracht was nodig in het voorterrein. Een tegenaanval was onbegonnen werk en daarom zat er niets anders op dan ons over te geven. Wij hadden toen om een beslissing te nemen weinig tijd want kort hierna werden wij door een sterk vijandelijk onderdeel, dat achter ons doorgebroken was, overrompeld. We werden bestookt met handgranaten en mitrailleurvuur. We werden rondom beschoten en waren totaal machteloos, de witte vlag werd omhoog gestoken en we gaven ons over en dat was op den 1e Pinksterdag, 's avonds omstreeks 21.00 uur.*

Ton Dijkstra

## Grote opkomst Dodenherdenking Elst

Op 4 mei werd voor de tweede keer de dodenherdenking om acht uur 's avonds bij het gedenkteken voor de ingang van het Bestegoed gehouden. Het Comité Dodenherdenking Elst organiseerde deze herdenking.

Het was een bijzondere dodenherdenking. Voorafgaand aan de herdenking werden plaquettes van zowel omgekomen burgers als gesneuvelde militairen uit Elst onthuld door wethouder mevrouw Jolanda de Heer – Verheij. De plaquettes (vorig jaar werd de plaquette met de namen van omgekomen geallieerde militairen al onthuld) worden gefinancierd door het Cuneragilde. Elk jaar geeft het Cuneragilde grote bedragen aan cultuurhistorische doelen in de gemeente Rhenen.

Op de plaquette voor de burgerslachtoffers stonden zes namen en op de plaquette voor de gesneuvelde militairen twee namen. Deze onthulling bracht het nodige teweeg in Elst. Maar liefst 110 nabestaanden kwamen naar de herdenking! Daarnaast kwamen er nog zeker 300 belangstellenden uit Elst.

De onthulling en de herdenking verliepen vlekkeloos. De twee minuten stilte waren heel indrukwekkend. Na de krans/bloemenlegging door de nabestaanden, diverse organisaties uit Elst en het defilé was er bij het monument één bloemenzee.

Ton Dijkstra



## **Dodenherdenking 8 R.I. op tweede Pinksterdag**

De jaarlijkse herdenking bij het monument voor de 8<sup>e</sup> Regiment Infanterie (8 R.I) wordt georganiseerd door de Vereniging 8 RI – 1940.

Dit 8e Regiment Infanterie had de taak om de Grebbeberg te verdedigen “tot de laatste man en de laatste kogel”. Van dit regiment zijn ook relatief de meeste militairen gesneuveld.

Bekend zijn de laatste woorden van eveneens gesneuvelde majoor Landzaat: “Jullie hebben als helden gestreden, mijn dank”.

Hieronder een **korte historie van de Vereniging 8 RI – 1940** door Harry Barrau, die vanaf 2001 de organisatie van de Herdenking op 2<sup>e</sup> Pinksterdag op zich genomen heeft.

### **Oprichting van de Vereniging 8 R.I. -1940 en Herdenken op de Grebbeberg**

Al spoedig na de verloren strijd op de Grebbeberg bleek dat de ondersteuning die van overheidswege was getroffen voor de invalide strijders en de nagelaten betrekkingen totaal onvoldoende was om de eerste noden te lenigen. Het hoogste pensioen dat aan een weduwe kon worden uitgekeerd was f. 500,- per jaar en voor ieder kind kwam daar nog f. 100,- bij. Majoor Smeets (gesneuveld in 1944 bij Nijmegen) uit Nijmegen, de toenmalige reservekapitein Wiersinga en adjudant onderofficier Rekker uit Arnhem hebben toen een commissie in het leven geroepen om de sociale belangen van de getroffen en te behartigen. Het bleek dat deze ondersteuningscommissie zeer noodzakelijk was. In de gezinnen van de gesneuvelden en ook van hen die met zware verwondingen thuis kwamen was al spoedig gebrek aan de meest noodzakelijke levensbehoeften. Uit deze commissie werd de Vereniging 8 R.I. – 1940 geboren.

De officiële oprichting van de Vereniging 8 R.I. – 1940 in aanwezigheid van vele oud-Grebbeberg strijders, vond plaats in het voormalige café-restaurant Royal in Arnhem op 11 september 1940. De statuten zijn op 17 januari 1941 gepasseerd.

#### Statuten art. 3:

De Vereniging stelt zich ten doel het aandenken aan de gevallen kameraden levendig te houden en een kameraadschappelijke band te bewaren tussen de militairen en oud-militairen van 8 R.I. of van het regiment, dat de tradities van 8 R.I. voortzet.

Sinds 2006 is dit het 45<sup>e</sup> Pantserinfanteriebataljon “Regiment Infanterie Oranje Gelderland”.

Aanvankelijk kon de Vereniging nog in het openbaar optreden, totdat de Duitse bezetter deze organisatie verbood. De Vereniging zette haar werkzaamheden ondergronds voort.

De ondersteuningscommissie bracht jaarlijks elke 2<sup>e</sup> Pinksterdag talrijke mensen bijeen die in stilte de gevallen herdachten. Of de bezetters dit samenkomen niet hebben gemerkt of dat ze het oogluikend hebben toegelaten is niet vast komen te staan. In elk geval is dit herdenken de grondslag van de Vereniging 8 RI geweest.

Na de bevrijding in 1945 kon de Vereniging weer in het openbaar optreden. De eerste openbare herdenking vond plaats op 2<sup>e</sup> Pinksterdag 1946 waarbij de oud-opperbevelhebber van land- en zeemacht Generaal Winkelman en de overste Hennink, voormalig commandant van 8 RI aanwezig waren.

De Dodenherdenkingen op het Ereveld Grebbeberg te Rhenen zijn tot en met heden altijd op 2<sup>e</sup> Pinksterdag gehouden. Op 10 juni 2019, in het 79<sup>e</sup> jaar van de “Vereniging 8 RI-1940” kan men nog steeds bijeenkomen om de gesneuvelden van de meidagen 1940 op het Militair Ereveld Grebbeberg te herdenken.

De herdenkingsplechtigheid op het Militaire Ereveld Grebbeberg begint om 12.30 uur en is voor een ieder toegankelijk.

De Herdenking zelf wordt ondersteund door militairen van het 45<sup>e</sup> Pantserinfanterie bataljon “Regiment Infanterie Oranje Gelderland”, de traditiedragers van het vroegere 8<sup>e</sup> Regiment Infanterie. De ceremonie duurt iets meer dan een uur en bestaat uit enkele onderdelen die teruggrijpen op hetgeen geschiedt is.

Het lezen van het Dodenappèl is de kern. De namen van alle gesneuvelde militairen op het Herdenkingsmonument worden hardop voorgelezen.

Daarnaast mogen we zien wat onze vrede ons nu waard is. Hier zal onder meer inhoud aan worden gegeven door voordrachten van leerlingen van de Rhenense CBS De Springplank Als afsluiting van de Herdenking vindt de kranslegging plaats.

Heel waardevol is de traditionele ondersteuning van het Rhenense muziekkorps Ons Genoegen en het Christelijk koor Eben-Haezer.

Harry Barrau



*foto's van de Herdenking in 2018*